GAARDEJER NIELS NIELSEN, ØRSLEV

I Hundredaaret for hans Fødsel.

Af fhv. Højskoleforstander **Salomon Nielsen**, Støvring.

Min Far, Niels Nielsen, hvis Hundredaars-Dag kan fejres i 1946, var sjællandsk Bonde. Saa langt det nu er muligt at følge hans Slægt tilbage i Tid, har den været hjemmehørende i den lille Landsby Tornved i Jyderup Sogn, Holbæk Amt. Hans Oldefar, der ligeledes hed Niels Nielsen, var født stavnsbunden; men hans Farfar, der blev Sognefoged i en ung Alder, sad som fri Mand i sin Arvefæstegaard, som efter hans Død gik i Arv til tre af hans Sønner. I mine Forældres Alderdomshjem i Havrebjerg, i »Fars Stue«, hang et af de gode gamle historiske Billeder, som min Far havde haft og holdt i Ære i mange Aar. Paa dette Billede, der fortæller om Stavnsbaandets Ophævelse, ser man Frihedsstøtten med Th. Thaarups Ord om Danmarks fri Bonde: »At han maa vorde kæk og oplyst, flittig og god, hæderlig Borger, lykkelig«. Her har vi min Fars Bondeideal. Det var ham en Glæde at øve sin Bondegerning i egen Gaard og Stald med Flid og Omsorg for sine Husdyr, og han følte, det var en Hæder, naar man betroede ham det Hverv at møde frem i Sogneraad eller Amtsraad for at varetage sine Standsfællers og Meningsfællers Sag.

I. Slægt og Barndom.

Da Jyderup Sogns Kirkebøger i 1776 brændte sammen med Præstegaarden, er det ikke muligt ad den Vej at følge Slægten ret langt tilbage. Men vore ældste Mandtalslister, som findes i Rigsarkivet, oplyser, at Gaardmand Niels

Nielsen og hans Hustru, Ane Katrine Jensdatter, i 1787 var 39 Aar, og at ingen af dem havde været gift før; deres tre Børn, Salomon, Lene og Mette, var henholdsvis ni, syv og fire Aar. Den nævnte Søn, Salomon Nielsen, der blev Sognefoged i Jyderup fra 1807 til sin Død i April 1845, blev Niels Nielsens Farfar, og den yngste af de to Døtre, Mette, som i 1822 ved Husflid i sit Hjem fik Landhusholdningsselskabets Sølvmedalje, blev Niels Nielsens Mormor. Først paa Aaret 1846 blev Sognefoged Salomon Nielsens 23-aarige Søn, Niels Salomonsen, gift med sin ligeledes 23-aarige Kusine, Kirstine Marie Larsdatter. Lørdag den 21. November 1846 blev deres ældste Barn, Niels Nielsen, født. Den ovennævnte Niels Nielsen og hans Hustru var altsaa i dobbelt Forstand den lille Niels' Oldeforældre.

Ved Udstykningen af Sognefogdens Gaard, Matr. Nr. 1, der var paa 79 Tdr. Land, fik Niels Salomonsen som sin Arvelod Matr. Nr. 1 b, hvis Størrelse var 25 Tdr. Land. Denne lille Gaard, paa hvis Mark den ret høje og stejle Bakke, »Beeret«, laa, blev altsaa Niels Nielsens Barndomshjem. I sine Drengeaar fangede han ofte Grævlinge, hvoraf mange havde deres Huler inde i Bakken. De ni Mark, han fik for hvert Grævlingeskind, han solgte, var mange Penge, syntes han den Gang. Kødet, der mest bestod af en Fedtklump, blev afsmeltet og brugt til Belysning, Seletøjssmørelse eller Vognsmørelse. Da Niels var 7½ Aar, kom han i Jyderup Skole, hvor der foruden Førstelæreren, Jeppesen, var skiftende Andenlærere, der som Regel kun var ved Skolen et Aarstid, indtil de søgte og fik et bedre lønnet Embede. En af de første Andenlærere, hvis Undervisning Niels nød godt af, var Anton Nielsen, der senere vandt sig et landskendt Navn som Forfatter og Højskoleforstander. Skolen havde ca. 120 Elever, der var delt i fire Klasser. Allerede ved 10-Aars Alderen naaede Niels op i fjerde Klasse. De tre af Ugens Dage, da han ikke var i Skole, havde han travlt med at passe Hjemmets Køer og Faar, hvoraf der var et ret stort Antal. Af fremmed Arbejds-

kraft var der paa den lille Gaard en voksen Karl og hveranden Uge en »Husmand«, hvis meste Arbejde om Vinteren bestod i at staa paa Loen og tærske til Punds. Hver Vinteraften maatte Karlen ved Hjælp af et lille Haandskæretøj skære Hakkelse til Hestene. Da man paa den Tid endnu ikke kendte til Dyrkning af Roer, var det ved Vintertid kun sjældent, at Køerne fik andet end Hø og Halm. Det var derfor forstaaeligt, at de, naar Foraaret kom, havde vanskeligt ved at rejse sig selv, ofte maatte man tage dem i Halen for at yde dem den haardt tiltrængte Hjælp. Den Mælk og Fløde, man fik, var derfor af ringe Værdi. Og naar man saa et Par Gange om Ugen asede med en Stampekerne, uden at det lykkedes at forvandle Fløden til Smør, maatte man koge Smørret af. Skønt det Smør, man paa denne Maade fik, var lidt og daarligt, var Børnene alligevel svært glade, naar de nu og da kunde faa Lov at smage det. Karlenes fysiske Kraft blev i hine Tider taget stærkt i Brug. Man skulde mærgle, dræne, grave Vandgrøfter paa Brakjorden osv. — Og naar Høsttiden kom, gjaldt det om, at man forstod at haandtere og bruge et Mejered.

Arbejdet i Høsttiden fortsattes gerne, saa længe Dag var paa Himlen. »Det var det fornøjelige ved den Tids Arbejde«, skrev Niels Nielsen mange Aar senere, »at der aldrig var nogen sure Ansigter, altid Liv og Lystighed. Naar vi saa efter endt Arbejde kom hjem, vankede der Tørmad, Mælk og Grød og ofte et Glas Punch, hvis nogen ønskede det, men aldrig Kaffe«.

Om Efteraaret var det Skik, at de nærmest boende Husmandskoner kom en Aften for at yde Hjælp, naar Faarenes Uld skulde kartes. Ved et saadant Karte-Samvær var der ingen Ende paa de Historier om Spøgeri, Troldtøj, Gengangere, Hekse og Varulve, de voksne vidste at fortælle. Hjemmets Børn, som havde lyttet opmærksomt til, turde knapt nok forlade Stuen for at gaa til Sengs, og næsten umuligt var det en saadan Spøgelses-Aften at falde i Søvn.

Ved Paasketid 1861 blev Niels, der da var 14½ Aar,

konfirmeret i Jyderup Kirke. Efter Konfirmationen maatte han tage Del i alle Slags Arbejder i Hjemmet: grave Grøfter, passe Kreaturer osv. om Sommeren, tærske med Plejl og meget andet om Vinteren.

II. Ungdomsaarene.

Da Niels naaede 17—18 Aars Alderen, vilde han gerne have været ud at tjene; men dette maatte han opgive, da hans Far ikke syntes, han kunde undvære ham hjemme. Kort efter Nytaar 1866 blev begge hans Forældre meget syge, og ingen af dem genvandt deres Helbred. Faderen døde den 13. Maj og Moderen den 23. Juli. De naaede kun at blive 43 Aar gamle. De efterlod sig fem Børn, hvoraf den ældste, Niels, var 19 Aar, og den yngste, Ole Salomon, kun 6 Aar. De tre Søstre var 16, 12 og 10 Aar. Der blev truffet en Ordning, saa de fem Søskende kunde blive boende paa Gaarden et Aars Tid, hvorefter denne sammen med Løsøret blev solgt ved Auktion. Hjemmets Jord blev af Køberen, Gaardejer Ole Andersen, Tornved, lagt sammen med hans Ejendom, som derefter fik Navnet »Tornvedgaarden«. De tre ukonfirmerede Børn blev nu anbragt hos Familie og Forældrenes Venner, medens de to ældste var henvist til at tage Tjeneste hos fremmede. Niels, som havde ledet Gaardens Drift i det forløbne Aar har sikkert derved indhøstet Erfaringer, som gav ham en Myndighed og Selvsikkerhed, der var langt forud for hans Alder. I hvert Fald havde han fra 1. November 1867, da han endnu ikke var fyldt 21 Aar, Mod til at paatage sig Pladsen som Avlskarl hos Pastor Borup i Skamstrup, hvor han lærte at sætte Pris paa sin ædle Husbond og dennes Hustru, der var Søster til den unge Højskoleforstander, Ernst Trier, i Vallekilde. Efter et Aars Ophold i Præstegaarden var han i Vinteren 1868—69 i Klouby ved Kalundborg hos sin Farbroders Enke, medens en af hendes Sønner var Elev paa Vallekilde Højskole.

Fra Foraaret 1869 til 30. September 1870 opholdt Niels

sig i København, hvor han aftjente sin Værnepligt som Fodgarder. Hans før omtalte Oldefar skal have været 74 Tommer høj; men om han har været Gardist, ved man ikke. Hans Farfar, Sognefogden, havde fem Sønner, der vist nok alle havde Garderhøjden; men fire af disse blev fritaget som »Gammelmandssønner«. Da den femte og yngste af Sønnerne kom paa Session, var Faderen død, og han maatte da som Gardist »springe Soldat«. Skønt Niels paa Sessionen kun maalte 67¼ Tommer, blev han altsaa Gardist. De ca. 18 Maaneder, han »tjente Kongen« og færdedes i København, mindedes han senere med Glæde. Blandt de Oplevelser fra Gardertiden, han siden ofte fortalte om, var følgende: Han var med paa Kristiansborg, da Kronprins Frederik (senere Kong Fr. VIII) d. 10. Aug. 1869 sammen med den svenskfødte Kronprinsesse, Louise, efter Fyrstebrylluppet i Sverige holdt sit Indtog i København. Og fire Dage før Tjenestetidens Ophør, den 26. September 1870, hørte han sin Oberst udtale nogle højtidelige Ord i Anledning af Tronarvingens Fødsel, hvorefter han sammen med sine Kammerater udbragte et nifoldigt Hurra for den nyfødte Prins, som nu i mange Aar har været Danmarks Konge.

Den følgende Vinter, da han var Elev paa Vallekilde Højskole, fik stor Betydning for ham. »Det er den Tid i mit Liv, som jeg nødigst vilde undvære«, skrev han mange Aar senere i sine Erindringer, »jeg var jo blevet saa gammel, at jeg kunde faa rigt Udbytte af Triers udmærkede Foredrag«. Ernst Trier maa snart have lært at sætte Pris paa den garderhøje nu 24-aarige Ungersvend fra Tornved og maa have lagt Mærke til, at han havde en smuk, fast og letlæselig Haandskrift. Han tilbød ham nemlig en Plads som Lærer paa Højskolen, bl. a. i Skønskrivning. Dette smukke og velmente Tilbud maatte Niels imidlertid sige Nej til. Han havde en stærk Følelse af, at hans fremtidige Gerning maatte blive en Bondes Gerning. Under sit Ophold paa Højskolen giver han i en Stil Udtryk for den Glæde,

han efter Soldatertidens Ophold i Hovedstaden følte ved atter at færdes i landlige Omgivelser: »Det var dejligt at se de grønne Kløvermarker i saadant et Flor, som de stod i nu i Efteraarstiden, og Rugen stod saa dejlig med sine tynde Spirer og pippede frem af Jorden«. Det var da naturligt, at han efter Højskolevinteren fremdeles søgte at dygtiggøre sig til den Manddomsgerning, der skulde blive hans. Efter at han i Sommeren 1871 havde tjent som Karl hos Gaardejer Rasmus Rasmussen i Bjerresø, var han om Vinteren Mejerilærling hos Godsejer Holm paa Lerkenfeldt, og i Sommeren, der fulgte, var han atter hos sin Farbroders Enke i Klouby. Endelig var han fra November 1872 »Mejeribestyrer« paa Birkendegaard, hvor den udmærkede Foregangsmand paa Mejeribrugets Omraade, Adolf Burchardi, var Mejeriforpagter. Her tilbragte han nu nogle overordentlig lærerige Maaneder, indtil han i August 1873 købte og overtog Krogagergaard i Ørslev ved Slagelse. For denne Gaard, der havde et Areal paa 52 Tdr. Land, 5 Tdr. Hartkorn, gav han 25.995 Rigsdaler eller omregnet i Landets nye Mønt, 51.990 Kr.

Allerede i Sommeren 1871 havde han første Gang set og talt med den unge Pige, der to Aar senere skulde blive hans Hustru. Hun hed Ane Kirstine Kristoffersdatter og var fra en større Selvejergaard i Kelleklinte i Ubby Sogn. Hun var blevet konfirmeret af den unge Vilh. Beck, som ofte havde holdt opbyggelige Maanedsforsamlinger i hendes Barndomshjem. Efter at hun i 16 Aars Alderen havde mistet begge sine Forældre, fik hun Ophold hos en Morbroder, der var Gaardmand i Svallerup. I Sommeren 1871 var hun Elev paa Vallekilde Højskole, hvor den purunge Sofie Nielsen fra Tornved blev en af hendes bedste Veninder. Da Sofie saa fik Besøg af sin Bror, Niels, der tjente i det nærliggende Bjerresø, fik han og Ane Kirstine for første Gang Lejlighed til at se hinanden og tale sammen, men aldrig under fire Øjne. Og sidst i Juli rejste de unge Piger hjem fra Højskolen. Den 22-aarige Ane Kirstine

havde imidlertid gjort et saa stærkt Indtryk paa Niels, at hun stadig var i hans Tanker. Derfor sendte han hende allerede den 2. Aug. fra Bjerresø et Brev, hvori han spurgte, om hun vilde være hans »Fæstemø«. Og snart fulgte saa fra Svallerup et meget kærkomment Brev, som han straks takkede for »med stor Glæde«. I Manøvre-Tiden fra 28. Aug. til 28. Sept. samme Aar fik »Garder Nielsen ved Livgardens 2. Compagni, Nr. 30, København« en Dag et kært Besøg af sin Fæstemø, for hvem denne Hovedstadstur blev en rig og uforglemmelig Oplevelse. I Tiden, der fulgte, vekslede det unge Par mange Breve, der endnu i Rigsdalertidens seneste Aar var frankeret med fire Skillings Frimærker.

Saavel Ane Kirstine som Niels havde, som det blev sagt ved dennes Død, under Opholdet paa Vallekilde »modtaget blivende Indtryk for Livet«. Den 10. September 1873 blev de viet i Store Fuglede Kirke, hvorefter de sammen tog fat paa den Livsopgave at skabe et Hjem, »langt mere værd end det røde Guld«.

III. Bondegerning i Ørslev.

Præsten Vilhelm Beck og Landbrugslærer Christen Christensen, Tune, der begge er født i Ørslev, har i deres Erindringsbøger[1]) givet gode Skildringer af Mennesker og Forhold i denne vestsjællandske Landsby i sidste Halvdel af det nittende Aarhundrede. C. C. har bl. a. fortalt ypperligt om sin Fader og Navne, der var født omkring ved 1820, og som endnu paa sine gamle Dage bar Kendingsnavnet »Unge Christen«, som han naturligvis havde erhvervet sig i de unge Aar. Han boede paa sin Fødegaard, en lille Fæstegaard, der laa lidt Nord for Byen, indtil den i Efteraaret 1891 brændte ved Lynnedslag. I det tidlige Foraar 1874 blev den 44-aarige Vilh. Beck indsat i Præsteembedet i sin Fødeby. I Aarene omkring 1880 sagde man skæmtende i Ørslev, at der var to Mænd, som vidste alt, hvad der fore-

1) V. Beck: »Erindringer« og C. C.: »Min Livsførelse og Virksomhed«.

gik i Byen, for naar den ene ved Tretiden stod op, gik den anden først til Ro. Unge Christen var en udpræget Morgenmand. Vilh. Beck derimod sad ofte ved sit Skrivebord til

Niels Nielsen
og hans Hustru.

langt over Midnat. Den Mand skulde staa tidlig op, som i Maj skulde vise sig paa Tørvemosen før Unge Christen. Og nu skete det saa alligevel til dennes Ærgrelse, at den nye Mand fra Krogager sammen med sine Hjælpere enkelte Morgener var i fuld Gang med Dagværket, før Unge Christen med sine Folk naaede frem til Arbejdspladsen. En Kilometer Sydvest for Kirkebyen Ørslev ligger Gaarden Krogager, omgivet af sine lermuldede Agre.

Fra et Højdedrag Vest for Gaarden kan man en klar Sommerdag tælle enogtyve Kirker, og i særlig gunstigt Vejr kan man se Store Bælts Vande glitre i Solen. Som allerede nævnt havde Gaarden et Areal paa 52 Tdr. Land, hvoraf de 41 var Hjemmemark, og de 11 fordelt paa to Moselodder, der laa 3—4 km borte. Størstedelen af disse, der hidtil havde ligget nytteløse hen, blev nu merglede og pløjede, hvorefter de gav godt med Foder og Kerne, der saa kom Hjemmemarken og Gaardens voksende Besætning til gode. Ved Gaardens Overtagelse stod der kun 4—5 Køer i Stalden. Men længe varede det ikke, før den driftige unge Mand, der jo kom fra Burchardis velholdte Besætning, havde en Snes Malkekøer og en halv Snes Ungkreaturer paa sine Marker og i sine Stalde.

»Vi drev Mejeriet stærkt og havde store Indtægter deraf«, har Niels Nielsen selv fortalt, »Smørret var jo nu noget dyrere, end det tidligere havde været, vi fik tit om Vinteren 130 a 145 Øre pr. Pund«. Her skal indskydes den Oplysning, at den almindelige Pris for Herregaardssmør i 1882 var 116,5 Øre pr. Pund, medens Bøndersmør i det nævnte Aar kun kostede 88,2 Øre. I et Mejerihus, Niels Nielsen lod opføre ved Gaarden, blev Mælken kølebehandlet og haandskummet, hvorefter Fløden blev bragt ind i en stor Kerne, der gik ved Hestekraft. Paa Krogager havde man i Firserne et ret stort Folkehold: tre voksne Karle og tre voksne Piger, hvoraf flere søgte til Hjemmet for at lære »Mejeri« hos den kyndige Husmoder, der som Regel selv kernede og tilberedte Smørret. Danske Bønder, der indtil 1880 havde solgt store Mængder af Korn, blev nu ivrige efter at købe udenlandsk Korn, og i 1882 blev Danmarks første Andelsmejeri bygget. Nogle Ørslev-Bønder, som saa, hvordan Mejerierne rejste sig ud over Landet, ønskede nogle Aar senere at faa oprettet et Andelsmejeri i deres By. De henvendte sig til Niels Nielsen og bad ham stille sig i Spidsen for dette Foretagende, hvad han dog i første Omgang var uvillig til. da hans private Hjemmemejeri var saa vel indrettet. Efter fornyet Overvejelse og

gentagne Opfordringer lod han sig imidlertid overtale til at overtage Formandsposten for Ørslev Andelsmejeri, der begyndte sin Virksomhed den 1. August 1888, det Aar, da 217 af det daværende Danmarks henved 1200 Andelsmejerier kom i Gang. Mejeriet, hvis Opførelse kostede 9460 Kr., havde 45 Andelshavere. Niels Nielsen, der blev Andelshaver Nr. 1, var Indehaver af Formandsposten i de følgende 12 Aar.

Pastor Beck, der som stor Avlsbruger ogsaa var blandt Andelshaverne, fik efter faa Aars Forløb Skrupler, fordi Mejeriet lige saa vel var i Virksomhed om Søndagene som paa Ugens Hverdage. Ifølge Lovene kunde de, der ønskede det, beholde deres Søndagsmælk hjemme. Men nu vilde Beck prøve, om han kunde faa Mejeriet, som han kaldte »Bøndernes Røgalter«, helt standset om Søndagene. Ved en Generalforsamling spurgte Niels Nielsen bl. a., hvad Pastor Beck vilde gøre med sin Mælk, naar man naaede Paaskeugen med dens fire Helligdage. Hertil gav Præsten det ejendommelige Svar, at der efter hans Mening ikke var flere Søndage i Paaskeugen end i Aarets øvrige Uger. Niels Nielsen sluttede da dette Ordskifte med at sige, at de Dage, Vorherre selv havde indstiftet, vel maatte være lige saa hellige som Søndagene. Omsider enedes man om at aabne Adgang for dem, der helst vilde undgaa at faa deres Mælk skummet om Søndagen, til at faa dette gjort Lørdag Aften.

Paa Krogagergaarden gik man i Halvfemserne mere og mere over til at udnytte Dampkraft ved Tærskearbejde og Maskiner ved Højarbejde. Et Andelsselskab, hvis Formand Niels Nielsen blev, købte i Oktober 1984 et Damptærskeværk for 2000 Kr. I Løbet af de følgende 4—5 Aar købte Niels Nielsen til eget Brug saavel Slaamaskine som Mejemaskine og endelig en halv Snes Aar senere egen Selvbinder.

I 1890 var Husstanden, som Folketællingslisten i Rigsarkivet viser, 11 Personer: N. N. og Hustru, fire Børn paa

15 — 11 — 7 og 4 Aar, to Piger og tre Karle, hvoraf den ene anføres som Kreaturpasser. Ved Aarhundredskiftet, da de yngste Børn var ved at være voksne, og Damp og Maskiner skabte Arbejdsbesparelser, var der kun seks Personer til daglig i Hjemmet.

Paa Gaarden var der som Regel foruden Føl og Plage fire Arbejdsheste og en Kørehest, som Niels Nielsen brugte til sine mange og lange Køreture, hvorom der i anden Forbindelse skal fortælles. Som den omsorgsfulde Husbond og Dyreven, han var, gik han hver Aften ved Sengetid sin Runde i Kostald, Hestestald og Svinehus for at overbevise sig om, at alle Husdyrene befandt sig vel, og at Porte og Døre var forsvarligt lukkede, som Hjemmets gode Orden krævede det.

IV. Højskolepræget Hjemliv.

Niels Nielsen og hans Hustru, der af Byens og Egnens Folk blev kaldt »Stine Niels Niels'«, levede paa Krogager »et jævnt og muntert, virksomt« Hjemliv sammen med deres Børn, tre Døtre og en Søn, og deres kvindelige og mandlige Medhjælpere, af hvilke flere blev paa Gaarden i Aarevis eller vendte tilbage dertil efter at have været i andre Pladser. I nogle Aar opholdt Niels Nielsens tre yngste Søskende, Sofie, Hanne og Ole Salomon, sig i Hjemmet, i hvis Nærhed de senere selv satte Bo, nemlig i henholdvis Tyelse, Solbjerg og Finderup. Alle, der hørte til Husstanden, spiste ved samme Bord og hyggede sig i de lange Vinteraftener i den rummelige Dagligstue med det sandstrøede Murstensgulv, der senere blev erstattet af Bræddegulv, og med Vinkelbænken bag det lange Dagligstuebord. Her sad Karlene med deres Piber og Pigerne med deres Uld og Karter eller andet Haandarbejde, mens Husmoderen spandt, og Husfaderen læste højt af Bøger som »Nøddebo Præstegaard« eller Anton Nielsens og Bjørnsons Bondefortællinger. Naar Niels Nielsen sent paa Aaret kom hjem fra Købmand Strudsberg i Slagelse med dennes Julegaver,

den nye Almanak og et Spil Kort, oprandt der, ikke mindst for Børnene, nogle særlig festlige Aftener. Naar Piger og Karle i en Læsepause ved 8—9 Tiden havde besørget Aftenmalkningen og fodret Hestene, fortsatte man med Læsningen, indtil hele Husstanden før Opbruddet spiste hver et Par Æbler, der stammede fra gamle Træer i Hjemmets hyggelige Have. Af de Sange, man saadanne Aftener eller ved andre Lejligheder helst valgte, skal nævnes Ingemanns: »Jeg saa kun tilbage« og Arvesens: »Fremad er Verdens vilde Røst«, der efter mange Aars Brug fik Navnet »Fars Sang«. Den yngste Datter, Ingeborg, har i Sommeren 1907 i en Højskolestil fortalt om, hvor fornøjeligt det kunde være, naar hun kunde faa sin Far til at fortælle om de Mennsker og de Forhold, han kunde huske fra sine Drengeaar hjemme i Tornved[1]).

Niels Nielsen, der ejede et fyldigt Bogskab, samlede ved andre Lejligheder sine Børn eller Medlemmer af sin Husstand omkring sig for bl. a. at vise dem Slotte og Herregaarde i Trap: »Danmark« eller H. Tegners Illustrationer i den fine to Binds Udgave af Holbergs Komedier.

Da Børnene i Hjemmet voksede til, og Ungdom udefra, bl. a. fra en Nabogaard, kom paa Besøg, legede man ofte Pantelege eller Ordsprogslege. Og naar dette skete, var Husmoderen, der da evnede at fremkalde en ungdommelig Munterhed, en af de mest opfindsomme og mest ivrige Deltagere i Legen. Meget af det, Forfatteren Martin Pedersen har skrevet om fynske Grundtvigianere, kan med lige saa fuld Ret siges om det Hjemliv, der levedes hos Stine og Niels Nielsen paa Krogager: Sangen og det levende Ord havde skabt Lys over Hverdagen. Der var sket en Forædling af Sindene, som havde medført en Slags Overflyttelse af Præstegaardskultur til jævne Bondehjem. Der blev ikke bandet, og der blev ikke fortalt tvetydige eller tvivlsomme Historier under nogen som helst Form.

[1]) Jfr. min Dobbelt-Kronik: »Af en Tornved-Bondeslægts Saga« i Holbæk Amtstidende for 9. April og 11. April 1945.

— Det dybeste kunde man synge om og høre om paa rette Sted, men ikke uden videre udlevere til almindelig Samtale.

Naar Hjemlivet paa Udflyttergaarden i Ørslev var præget af den grundtvigske Højskole og dens Aand, skyldtes det naturligvis dette, at begge Ægtefæller havde modtaget dybe og varige Indtryk fra Ernst Triers Højskole i Vallekilde, og at Niels Nielsen havde set sig glad paa Mejeriforpagter Burchardi og hele hans ædle Færd under Opholdet paa Birkendegaard; men det skyldtes ogsaa Paavirkning fra Friskolekredsen i Sønderup og det Menighedsliv, der udfoldede sig paa Egnen, efter at P. Rønne i August 1873 var blevet Sognepræst i Sønderup-Nordrup. Endnu før den ældste Datter skulde paabegynde sin Skolegang, fik Niels Nielsen sammen med Gaardejerne Hans Frandsen i Gudum og Anton Jørgensen i Aarslev oprettet Sønderup Friskole, hvor Kristen Rasmussen i over en halv Snes Aar øvede en dygtig og værdifuld Lærergerning. I denne Skole fik Børnene deres Sind afstemt efter de Idealer, der lyste i Hjemmene. At alle Krogager-Hjemmets Børn senere blev Højskoleelever, var en naturlig Følge af det Aandsliv, der saavel i Hjemmet som i Skolen satte sit Præg paa dem.

Faa Aar efter Pastor P. Rønnes Komme til Egnen, samlede han Søndag efter Søndag i Sønderup Kirke et stort Antal Kirkegængere, hvoraf nogle kom kørende saa langt borte fra som fra Landsgrav hinsides Slagelse. Mange af disse udensogns blev med Tiden Sognebaandsløsere til Rønne. I det første Par Aar efter Ankomsten til Ørslev søgte Stine og Niels Nielsen til Kirke hos Vilh. Beck, som jo havde konfirmeret den førstnævnte. Men da de saa lærte Pastor Rønne nærmere at kende, følte de sig meget mere tiltalte af hans Forkyndelse, hvorfor de saa ogsaa løste Sognebaand. Nogle Aftener hver Vinter holdt Pastor Rønne nu Bibellæsninger i Sønderup Friskole. Og de, der kom her, var overordentlig glade ved disse Møder, hvor yngre og ældre lyttede og sang sig sammen. Men

samtidig med, at Kirkebesøget øgedes i Sønderup, øgedes det ogsaa i Ørslev. Der skete da det ejendommelige, at Rønnes og Becks Sognebaandsløsere om Søndagene ofte mødtes, naar de kom kørende ad de Kirkeveje, der førte til henholdsvis Sønderup og Ørslev.

Ved de saakaldte »Rønnes Møder«, som i senere Aar jævnlig blev afholdt paa Forsamlingsbygningen »Frem« i Slagelse, var der næsten altid Deltagere fra Niels Nielsens Hjem i Ørslev. Her kunde man sidst i Halvfemserne faa Lejlighed til at høre Højskolemændene Hans Rosendal, Grønvald Nielsen, Emil Dam og Holger Begtrup og Præsterne Karl Povlsen, J. H. Monrad og Asger Højmark holde Foredrag. Disse Møder fik stor Betydning for Deltagerne, ikke blot ved de gode Ord, der blev talt, men ogsaa ved den Oplevelse det var at mødes med ligesindede Mennesker fra et stort Opland.

Indtil den aldrende Pastor Rønne den 9. Oktober 1898 holdt sin Afskedsprædiken i Sønderup Kirke, havde hans Hjem været Centrum for et rigt grundtvigsk Aandsliv i denne vestsjællandske Egn.

V. Virksomhed uden for Hjemmet.

Omkring ved den Tid, da den knap 27-aarige Niels Nielsen overtog Gaarden i Ørslev, tilspidsede den politiske Kamp mellem Højre og Venstre sig mere og mere. Ved Folketingsvalget d. 20. Sept. 1872 lykkedes det Venstre at faa valgt 53 af Tingets 102 Medlemmer. Men da Estrup-Regeringen ikke vilde bøje sig for Valgets Lære og give Plads for et Venstreministerium, blev Samlingen 1872—73 meget bevæget. Og i Oktober 1873 kom det saa vidt, at Finanslovens Overgang til 2. Behandling blev nægtet af Venstre.

Af Sognene i Holbæk Amts tredie Valgkreds, Ruds Vedby-Kredsen, hørte Ørslev til dem, der fra 1848 havde vist og fremdeles viste mest Interesse for Politik. Den før omtalte Fæstegaardmand, Unge Christen, der oprindelig

var Bondeven, havde den 6. Oktober 1848 med Glæde stemt paa Lærer A. C. Gleerup, der da blev valgt ind i den grundlovgivende Rigsforsamling som Repræsentant for denne Valgkreds. Og ti Aar senere, da Kredsen manglede en Folketingsmand, kørte Unge Christen sammen med et Par andre Bønder til Rude ved Skelskør, hvor det lykkedes dem at formaa den kendte politiske Smed, Søren Jensen, til at blive deres Kandidat. Smeden, der paa Valgdagen den 14. Juni 1858 vandt Kredsen med Glans, var baade før og efter Valget en skattet Gæst i Unge Christens Hjem.

I Januar 1874 blev der hos Gaardejer Frits Jensen i Ørslev afholdt et Barselgilde, som der siden gik stort Ry af, fordi ikke mindre end seks yngre og helt unge Venstre-Folketingsmænd var blandt Gæsterne. Gaardejer Niels Larsen, Ørslev (1836—1922), som den 14. November 1873 var valgt af Venstre i Ruds Vedby-Kredsen, havde formaaet Gildets Vært til at indbyde fem andre Folketingsmænd, der alle tog imod Indbydelsen. Det var foruden Tauber, der var valgt i Slagelse, og Ole Kristensen, der var valgt i Fakse, »de tre fynske Frihedshelte«, Anders Tange, Hans Madsen og den kun 29-aarige Klaus Berntsen, der var valgt i henholdsvis Nyborg, Verninge og Bogense.

Niels Nielsen, der i kun fem Maaneder havde boet i Ørslev, deltog ogsaa i Gildet, og dette Samvær med de nævnte Folketingsmænd blev for ham en rig og stor Oplevelse, han i sine senere Aar gerne dvælede ved og fortalte om. »Der blev holdt Taler uafbrudt hele Natten«, fortæller han; »det var jo unge begejstrede Folk, der havde Talegaverne i Orden«. Allerede ved denne Tid begyndte han at tage Del i politiske Drøftelser. Og tre Aar senere, da vi fik den første provisoriske Finanslov, blev han, kun 31 Aar gammel, valgt til Formand for en Grundlovsværne-forening, der da blev oprettet i hans hjemlige Valgkreds. Da Ruds Vedby-Kredsens Venstre-Forening senere blev oprettet, var han i en Aarrække Formand for denne og fik

derved Føling med ledende Venstremænd i de fleste af Valgkredsens Sogne.

I Firserne var han meget optaget af kommunalt Arbejde. Han blev valgt ind i Sogneraadet og var, vist nok fra 1884 til 1892, Sogneraadsformand. I den Tid, han var Sogneraadsformand, vist nok i 1891, oplevede han og hans Husfæller følgende dramatiske Tildragelse: En yngre Daglejer, hvis Forældre boede i Ørslev, havde af Sogneraadet været sendt til Tvangsarbejdsanstalten i Holbæk, hvorfra han nu var vendt tilbage. Da han derefter indfandt sig i Sogneraadsformandens Hjem, hvor han antagelig stillede Krav om ret store Underholdsbidrag, blev der sendt Bud til Myndighederne i Høng med Anmodning om, at han maatte blive afhentet til et fornyet Ophold paa Anstalten i Holbæk. Det var imidlertid ikke muligt at faa en Hest smuglet ud fra den firelængede Gaard, uden at den fremmede Mand vilde kunne se det fra Dagligstuen, hvor han sad og ventede. Budet maatte da laane en af Naboens Heste for i Hast at ride til Høng, hvorfra der saa snart kom et Køretøj med et Par Gendarmer, som fik Manden anbragt paa Agestolen, hvorfra han saa, idet Vognen kørte ud af Gaarden, vendte sig mod Sogneraadsformanden og truede med, naar Lejlighed gaves, at sætte Ild paa hans Gaard.

I 1883, der er blevet kaldt »de store Kampmøders Aar«[1]), udgik der tidlig i Maj Indbydelse til »alle grundlovssindede Medborgere« om at komme til politisk Møde i Herthadalen ved Lejre Søndag den 20. Maj, hvor den store Forsamling, der saa mødte, vedtog en Resolution, som gav Udtryk for Mistillid til Regeringen Estrup.

Da det forenede Venstre nu ogsaa andre Steder i Landet lod afholde Møder, hvor Tilhørere samledes i Tusindvis, besluttede Højre at ville rette et afgørende Slag mod Venstre ved Afholdelsen af et Møde i Hillerød, hvortil man

1) Se N. Neergaard: »Erindringer«, Side 136.

mente, at københavnske Højremænd i stort Tal kunde naa ud. Det sjællandske Venstre optog imidlertid Stridshandsken. Højre skulde ikke uhindret kunne holde Møde, hvor man sandsynligvis vilde udtale Haansord mod Venstre.

Den 1. Juli 1883 blev en af de mest bevægede Dage i de sjællandske Jernbaners og det sjællandske Venstres Historie[1]). Rundt om fra alle sjællandske Stationer afgik der Særtog, som var fyldt til sidste Plads. Da Folk hen paa Dagen ankom til Højres Festplads i Hillerød, viste det sig, at en Mængde af de Festtegn, der havde været tiltænkt fuldtro Højremænd, paa en eller anden mystisk Maade var havnet i Venstremænds Knaphuller, og Højre formaaede derfor ikke at hindre, at et overvældende stort Antal Venstremænd deltog i dette historiske Møde, der var besøgt af over 10.000 Mennesker.

Blandt de Ørslev-Bønder, der deltog i Hillerød-Mødet, var den ca. 50-aarige Gaardmand Christen Hansen fra Dal, der var af en gammeldags Bondetype, og saa naturligvis Niels Nielsen, som det har moret at fortælle dette Træk fra Rejsen: »Jeg havde lovet at køre for hele Selskabet til Slagelse. Christen Hansen, der aldrig havde været ude at køre paa Jernbane før, mødte om Morgenen med høj, sort Hat paa og sin Mad i et rødt Lommetørklæde. Nu skulde den rigtig gaa! Han blev anbragt i samme Kupé som jeg, og naar Toget holdt saa længe ved Stationerne, at jeg saa Lejlighed til at stige ud, saa fulgte han altid med. Han turde ikke blive i Toget, naar jeg ikke var der«.

Ved Mødet i Hillerød kom det flere Steder til Haandgribeligheder. Vilde Rygter naaede ud over Sjælland, før Mødedeltagerne var vendt hjem. I Slagelse modtog man saaledes et Telegram, der meldte, at fire Mennesker var blevet dræbt under Slagsmaalene paa Mødepladsen. Men dette var dog en meget stor Overdrivelse.

Ved Folketingsvalget den 25. Juni 1884 vandt Venstre

1) Se J. V. Christensen: »En Bonde«, Side 98.

sin hidtil største Valgsejr. Af 102 Folketingsmænd havde Venstre nu de 83. Men Broderstriden indenfor Venstre formede sig snart saadan, at Mænd som Frede Bojsen og Klaus Berntsen for Alvor tænkte paa at nedlægge deres Mandater. Og dertil kom, at »den rene Enevælde« i 1886, som Klaus Berntsen siger det i sine Erindringer, havde sat Grundloven ud af Spil.

Under disse Forhold forsøgte snart en, snart en anden Fløj indenfor Venstre at føre Forhandlingspolitik i Haab om derved at faa normale politiske Forhold genindført i Landet. Det blev dog først rigtig til Alvor, da Frede Bojsen i Efteraaret 1890 som Fører for »Det forhandlende Venstre« paabegyndte det Arbejde, der skulde gøre hans Navn historisk.

Samme Efteraar fik Bojsen og hans Meningsfæller vedtaget en Lov om, at en Del af den Skat, der hidtil havde ligget paa Sukker og Petroleum, nu skulde overføres paa bajersk Øl. Loven blev heftig angrebet af Hørup, der paastod, at det især var de velhavende, der brugte Sukker, og at man med Ølskatten lagde en tung Byrde paa den jævne Arbejderstand, hvad hans Modstandere i Bojsens Parti havde let ved at modbevise, idet de gjorde opmærksom paa, at den største Del af Danmarks Smaakaarsfolk brugte forholdsvis meget Sukker, men grumme lidt bajersk Øl.

Under Debatten om denne Lov spurgte den altid slagfærdige Klaus Berntsen Hørup, om han virkelig mente, at man for Eftertiden »skulde betragte et blussende Ansigt som Kendetegnet paa en god Demokrat, ligesom man i Frankrig havde betragtet den røde Hue som Kendetegnet paa en Jakobiner«[1]) Denne Strid om Skat paa Sukker eller paa Øl var endnu ikke ebbet ud, da der i April 1892 atter skulde afholdes Folketingsvalg.

Ved et Møde i Ruds Vedby 18. Marts samme Aar gav Niels Nielsen sine Meningsfæller Tilsagn om, at han ved

[1]) Se Klaus Berntsen: »Erindringer«, III, Side 41.

det forestaaende Folketingsvalg vilde stille sig som det Bojsenske Venstres Kandidat mod Kredsens hidtidige Folketingsmand, den radikale Redaktør Tauber.

I de første Aprildage modtog han opmuntrende Breve fra Folketingsmændene Frede Bojsen, Klaus Berntsen og Feldthusen: I et Brev af 3. April meddeler Bojsen, at han er stærkt forkølet, hvorfor hans Læge har forbudt ham at deltage i Vælgermøderne. Derpaa skriver han: »Til Mødet i Ørslev i Morgen har Clausen lovet at møde paa Hjemvejen fra Fyn. Berntsen kommer til to Møder og H. Holm til to Møder, saa De kan se, at vi sender Dem vore dygtigste Folk, da vi tillægger Valget i Ruds Vedby særlig stor Betydning. Til Mødet i Løve paa Torsdag kan jeg altsaa ikke komme; men jeg skriver nu til A. Sørensen, Kalundborg, om at møde der. Kan han ikke, skal jeg se at faa Dr. Pingel derud. Venlig Hilsen! Frisk Mod! Deres hengivne F. Bojsen«.

Bojsen deltog forøvrigt ikke gerne i Vælgermøder. Han afskyede disse »Hanekampe«, som han kaldte dem. Ved Kredsens første Vælgermøde, som blev afholdt i Ørslev Mandag den 4. April, talte foruden de to Kandidater Folketingsmand Rasmus Clausen fra Falster. »Naar Visnepolitiken var opgivet,« sagde Niels Nielsen bl. a., »hvad var saa mere fornuftigt end at optage en virkelig Forhandlingspolitik, som kunde gavne os alle«, og han ankede over, at Tauber havde undladt at stemme for Loven om Alderdomsforsørgelsen og andre af de nylig vedtagne Love. Den 41-aarige Arbejdsmand Jens Jørgensen, Ørslev, der var en Ynder af bajersk Øl og derfor en Modstander af »Øl- og Sukkerloven«, afbrød Taleren flere Gange med Udraab som: »Nu skal vi vel smøres om Munden med Sukker!« eller »Nu skal vi have Sukker og Kirsebær!« Da Dirigenten, medens Clausen talte, søgte at stoppe de evindelige Afbrydelser, sagde Taleren: »Lad ham bare afbryde — han giver mig hver Gang nye Tanker!« Dette hjalp. Nu tav Jens Jørgensen.

Ved Møderne i Løve, Tersløse, Ruds Vedby, Kirkehelsinge, Fuglede og Gørlev var en eller flere af følgende Talere mødt for at yde Niels Nielsen Støtte: Gaardejerne Frands Frandsen, Havrebjerg, og H. Jørgensen, Ougtved, Folketingsmændene Harald Holm og Klaus Berntsen. — Trods de udsøgt gode Hjælpere, der deltog i Vælgermøderne, lykkedes det dog ikke Niels Nielsen at vinde Kredsen. Mange af hans Venner og politiske Meningsfæller gav senere Redaktør H. Jensen noget af Skylden for Nederlaget, fordi denne i »Sorø Amtstidende« for 19. April skrev en Spidsartikel, hvori han bl. a. opfordrede Niels Nielsen til paa selve Valgdagen at trække sig tilbage for derved at undgaa at blive valgt ind i Folketinget ved Hjælp af Højres Stemmer. Den nævnte Avis blev om Morgenen paa Valgdagen bragt ud til Folk i et stort Antal Eksemplarer. Ved Valget i Ruds Vedby den 20. April 1892 blev Redaktør Tauber genvalgt med 966 Stemmer, medens Niels Nielsen fik 912.

Det maatte naturligvis være en Skuffelse for Niels Nielsen, at han ikke opnaaede at blive valgt. At det ogsaa var en Skuffelse for mange af hans politiske Meningsfæller og Venner, gav den nærmeste Eftertid mange Beviser paa.

Det følte derfor som noget af en Sejrens og Oprejsningens Dag, da han Fredag den 25. Marts 1898 blev valgt ind i Holbæk Amtsraad, hvor han i den følgende Valgperiode sad »som et dygtigt og økonomisk Medlem« (Redaktør H. Jensen). Gaardejer Peder Olsen, Ruds Vedby, senere Løve, der stod ham nær som Ven og Meningsfælle, sendte ham efter Valget et Brev, hvori han med følgende Bjørnson-Citat gav Udtryk for sin Glæde over Valgresultatet:

»Hvem tæller vel de tabte Slag
paa Sejrens Dag?«

Blandt de Ting, Niels Nielsen som Amtsraadsmedlem havde med at gøre, var Anlæggelsen af Høng—Tølløse Banen. Sit Arbejde dermed var han meget optaget af, og

han gemte siden som et Minde derom det Frikort til Rejser paa Banen, han gjorde Brug af i 1902, efter at denne var blevet aabnet for Trafik.

I Aarene, der fulgte efter 1892, havde han meget at tage Vare uden for Hjemmet, selv om han havde nedlagt *sit Hverv som Sogneraadsformand, og* han ikke naaede at *blive valgt ind i Folketinget.* Fra 1. Marts 1892 paatog han sig nemlig Hvervet som Vurderingsmand til Optagelse af Laan i Husmandskreditforeningen. I de følgende 14 Aar var han med til at vurdere ialt 678 eller ca 48 Ejendomme aarlig. Det vil sige, at han i de nævnte Aar var paa Færde som Vurderingsmand næsten én Gang ugentlig. Og da disse Vurderinger foregik i mange Sogne og Byer, hvoraf de fjerneste laa indtil tre Mil fra hans Hjem, tilbagelagde han i disse Aar med eget Hestekøretøj ikke mindre end 2550 Mil eller henved halvdelen af Jordklodens Omkreds ved Ækvator. Da han skulde færdes ude i al Slags Vejr og til alle Aarstider, kunde hans aarlige Køreture paa gennemsnitlig 182 Mil eller 1366 km nok i det lange Løb slide paa Kræfterne.

Dette Afsnit skal slutte med en Henvisning til nogle Linier, som han lod skrive ved sit Billede, der i 1905, da han nærmede sig de 60, blev optaget i det Bind af »Dansk Portrætgalleri«, hvis Hovedemne er Dansk Landbrug. Her oplyser han selv, at han har været Formand for Sogneraadet og Medlem af Amtsraadet, Formand for Ørslev Andelsmejeri og Aarslev Andesbageri m. m., og at han ved den nævnte Tid er Medlem af Laanebestyrelsen for Umyndiges Midler og Branddirektør i Østifternes Brandforsikring.

VI. Havrebjerg-Aarene. — Sidste Dage.

Efter en Vinters Sygdom og et Par Aars tiltagende Svagelighed begyndte Niels Nielsen at tænke paa Muligheden af at sælge Gaarden i Ørslev for saa at flytte til en af de nærmeste Jernbanestationer. Da han saa erfarede,

at der ved Havrebjerg St. var en velbeliggende og ret stor Byggegrund til Salg, købte han i Foraaret 1910 denne, hvorpaa han saa lod opføre en smuk og rummelig Villa, som fik Navnet »Solvang«. Krogagergaarden blev nu solgt, hvorefter Niels Nielsen og hans Hustru sammen med deres yngste Datter, der i over et Aars Tid havde været syg og sengeliggende, flyttede til Havrebjerg den 28. Juni 1911.

Foran den store, hvidkalkede Villa blev anlagt en Have med mange Frugttræer og Blomster, og bag Villaen var en lille Græsmark, hvor en rød Hoppe, som var ført med fra Gaarden, kunde faa sin Sommerføde. Med Ponnyvogn kunde det aldrende Ægtepar nu foretage Køreture til Familie og Venner, naar de ønskede det. Inde i den daglige Opholdsstue saa man bl. a. et Billede af Amtmand Bille, som Niels Nielsen i sin Amtsraadstid var kommet til at sætte Pris paa, et Billede af de fem kendte Venstreførere fra den politiske Kamptid omkring 1880 og det Billede med Frihedsstøtten, der er omtalt i Indledningen til denne Afhandling.

I Februar 1912 oplevede Niels Nielsen og hans Hustru den store Sorg at miste Datteren Ingeborg, der kun blev 25 Aar gammel. Med nænsomme Hænder og kærlige Tanker plejede de i Tiden, der fulgte, hendes Grav paa Frimenighedens Kirkegaard, der laa nær ved »Solvang«. Frimenighedens Præst, Niels Dael, havde de allerede lært at kende ved Aarhundredskiftet, da han efter Pastor Rønnes Opbrud fra Sønderup ofte samlede Folk til Søndagsgudstjenester i Sønderup Friskole. Efter at Frimenighedens Kirke i Havrebjerg i 1904 blev bygget og taget i Brug, samledes man ikke mere om Niels Dael i Sønderup, men i Frimenighedskirken. Og efter Ankomsten til Havrebjerg blev »Solvang«s Beboere Medlemmer af Frimenigheden.

I Havrebjergtiden var Niels Nielsens Helbred saa skrøbeligt, at han ikke kunde arbejde i sin Have eller øve andet Udearbejde ,og da Radioens Tidsalder endnu ikke var kommet, brugte han sin meste Tid til Læsning, til Sam-

taler og til Nedskrivning af de Erindringer, der ligger til Grund for denne Skildring.

Naar Niels Nielsen i Ørslevtiden fejrede sin Fødselsdag ,den 21. November, indbød han gerne sine Naboer og enkelte andre af Sognets Folk, bl. a. Sognefogden, Jens Kristian Nielsen, Kragerup, der da efter Aftenmaden gav sig til at spille Whist i flere Hold. I Havrebjergtiden ventedes Børn og Svigerbørn hjem til Solvang. Den ældste Datter og hendes Mand kom fra Svallerup og den næstældste Datter og hendes Mand fra Gierslev for at bringe Fødselsdagsbarnet deres Lykønskninger. Da Niels Nielsen i November 1914 skulde fejre den Fødselsdag, der blev hans sidste, bad han Familiegæsterne udsætte deres Besøg nogle Dage, til Maanen kunde ventes at ville lyse til over Midnat. Hans Søn, der da var Lærer paa Grundtvigs Højskole i Lyngby, udsatte ogsaa sin Fødselsdagsrejse. Men Dagen før selve Fødselsdagen afsendte han et Brev, hvoraf nogle Linier skal medtages her:

»Selv om jeg ikke nu som i svundne Aar gaar bag Heste og Plov, er jeg dog glad for, at Du lærte mig at pløje en Fure og se mig glad paa det lige Spor, der blev efter Ploven. Men Furen blev jo kun ren og lige, naar man havde frit Udsyn mellem Hestene og kunde se fremad — om end ikke til Agerens Ende, saa dog til Bakketoppen. Derfra kunde man jo saa igen tage Sigte efter det næste Maal. Kære Far! Min Fødselsdagshilsen skal være en Tak, saa varm som jeg kan give den, fordi Du har vist mig gennem Aarene, hvordan man skal tage Sigte, om det skal lykkes at drage en ren og lige Fure«.

De faa Aar, Niels Nielsen fik Lov at bo i det lyse, fredfyldte »Solvang«, blev ikke blot en Sorgens Tid, men ogsaa en rig og god Tid, der kunde minde om dejlige Eftersommer-Aftener, da det lyner af Kornmod. I den Højskolesang, han satte højest af alle, staar disse Linier:

»Hjemme at være i Himmelby,
hvor Solen evindelig skinner«.

Til denne sollyse By stod nu hans Hu; derfor frygtede han ikke Døden, der var i Vente ... Opbruddets Dag kom den 10. Februar 1915.

I »Sorø Amtstidende« for 11. Februar skrev Redaktør H. Jensen bl. a. saaledes: »N. Nielsen var af dem, der kunde overkomme meget hjemme og dog faa Tid til at deltage i det offentlige Liv. I mange Aar var han sammen med Emil Dam (nu i Brøderup) ledende Mand i Valgkredsens Venstreforening, og i 1892 stillede han sig efter Opfordring fra det Bojsenske Venstre mod Tauber, som tilhørte de daværende radikale. Han fik 912 Stemmer mod Taubers 966.

Det er en god Mand uden Svig, der her er gaaet bort. En af dem, der i Troskab har søgt at bruge sit betroede Pund«.

Om Jordefærden, som Torsdag den 18. Februar fandt Sted fra Havrebjerg Frimenighedskirke, meddeler »Sorø Amtstidende« bl. a., at den smukke, lyse Frimenighedskirke var fyldt til sidste Plads, og at Kisten, som stod i Koret, var smykket med dejlige Blomsterkranse.

»Efter Salmen »Blomster i Vaar« talte i Kirken den afdødes Søn, Højskolelærer Salomon Nielsen, der formede sin Tale som et overmaade smukt og hjerteligt Farvel og Tak til sin Fader.

Derefter sang man »Tænk naar en Gang«, hvorefter Frimenighedspræst Dael tog Ordet og efter at have fremsagt Trosbekendelsen og bedt Fadervor talte ud fra Grundtvigs Salme: »Om Himmeriges Rige vi tales ved«. Pastor Dael sluttede med at sige, at Niels Nielsen hørte til dem, der søgte derhen, hvor Guds Ord hørte hjemme, og det giver ene Livsfylde! Gud ske Tak for hans Vandring her, og Gud velsigne ham hisset!«